

УТВЪРДИЛ:

Доц. д-р Василий Читанов

Директор ЦЛПФ към БАН - Пловдив

ЕТИЧЕН КОДЕКС

на служителите в Централна лаборатория по приложна физика към Българската академия на науките

ВЪВЕДЕНИЕ

Централна лаборатория по приложна физика (ЦЛПФ) към Българската академия на науките (БАН) участва в развитието на науката в съответствие с общочовешките ценности и националните интереси и съдейства за умножаване на духовните и материалните богатства на българския народ.

ЦЛПФ е научна организация с утвърдено международно признание. Тя е важен фактор за изграждането на общество, базирано на знание и активен партньор в европейското изследователско пространство.

В тази връзка от нейните служители се очаква да демонстрират професионализъм, да се отнасят с уважение към гражданите, държавните органи, представителите на търговски дружества и на други юридически лица, както и към останалите служители на академията.

Етичните правила за поведение ангажират моралния дълг на служителите на ЦЛПФ - БАН. Всеки отделен служител, осъществявайки своите професионални задължения, допринася за формирането на облика на цялата система и за укрепване на ролята на науката в обществото.

От служителите на ЦЛПФ – БАН се очаква да възприемат етичните норми на поведение, очертани в този кодекс и да се стремят да изпълняват своите задължения в съответствие с принципите на професионалната етика.

Глава първа.

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Раздел I.

Обхват

Чл. 1. Етичните правила в този кодекс са приложими спрямо всички служители на ЦЛПФ – БАН и се отнасят до:

- взаимоотношенията между служителите на ЦЛПФ – БАН и държавните органи;
- взаимоотношенията между служителите на ЦЛПФ – БАН и гражданите и юридическите лица;
- взаимоотношенията между отделните служители в системата на БАН;
- правата и задълженията на служителите на ЦЛПФ – БАН.

Чл. 2. Служителите на ЦЛПФ – БАН изпълняват своите задачи при спазване на Закона за Българската академия на науките и Устава на БАН, Етичния кодекс на служителите в БАН, Закона за развитието на академичния състав в Република България и правилника за прилагането му, утвърдените вътрешни правила и процедури, както и всички други законови и подзаконови нормативни актове, които регламентират дейността на академията и на нейните служители.

Раздел II.

Цел

Чл. 3. Настоящите правила имат за цел да определят етичните изисквания в поведението на служителите на ЦЛПФ-БАН, в служебната и извънслужебната им дейност, като по този начин целят засилване на общественото доверие в техния професионализъм и почтеност, издигане престижа на академията и гарантират професионалния статус и авторитета на отделната личност, безусловно спазване и зачитане върховенството на закона, защита на неделимите и универсални ценности на човешко достойнство, свобода, равенство и солидарност.

Раздел III.

Принципи

Чл. 4. Дейността на служителите на ЦЛПФ – БАН се осъществява при спазване на следните принципи:

1. Законност - изпълнение на служебните задължения в съответствие с Конституцията, правото на Европейския съюз, международните договори, ратифицирани по конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за Република България, законите и подзаконовите нормативни актове на страната и вътрешните за БАН правила, при зачитане и спазване на правата и на основните свободи на личността;

2. Лоялност - поведение, насочено към утвърждаване и подобряване на авторитета и доброто име на БАН и ЦЛПФ, изразяващо се в коректно и почтено отношение към институцията, както и въздържане от необоснована публична критика на същата;

3. Безпристрастност - обективно и непредубедено изпълнение на служебните задължения, като се избягва поведение, което може да се възприеме като предразположеност или предубеденост;

4. Равнопоставеност - изпълнение на служебните задължения по начин, който не допуска никакви ограничения на правата или привилегии, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние или на всякакви други признаци, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна;

5. Отговорност - изпълнение на възложените задачи компетентно и в срок, с цел постигане на висок обществен резултат;

6. Компетентност – служителят на ЦЛПФ извършва дейността си, като използва и прилага знанията и опита, които притежава и непрекъснато повишава нивото на професионалната си квалификация и компетентност в интерес на Лабораторията и Академията;

7. Почтеност - поведение, при което не се допуска приемане на материални или нематериални облаги, независимо от естеството им, които не се полагат на служителите и могат да повлияят върху обективното изпълнение на задълженията по служба;

8. Конфиденциалност - опазване в тайна на информацията, придобита при или по повод на изпълнение на служебните задължения и неразпространяване на същата;

9. Колегиалност и учтивост - поведение, основано на уважение към мнението и личния живот на колегите, и придържане към любезно и възпитано отношение при изпълнение на служебните задължения.

Глава втора.

ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА ЕТИЧНО ПОВЕДЕНИЕ

Раздел I.

Професионално поведение и квалификация

Чл. 5. Служителите на ЦЛПФ – БАН са длъжни:

- а) да познават и спазват своите професионални права и задължения, произтичащи от нормативните актове, вътрешните правила и този кодекс;
- б) да извършват дейността си компетентно, обективно и добросъвестно, като се стремят непрекъснато да подобряват работата си в защита на интересите на академията и ЦЛПФ;
- в) да не ползват с користна цел служебната информация, с която разполагат и да не я разгласяват пред други лица, освен по предвидения от закона ред;
- г) да не предприемат действия, които надхвърлят професионалната компетентност;
- д) да поддържат и повишават своите професионални знания и умения;
- е) да помагат за обучението на колегите си, да споделят своя опит с тях и да съдействат за тяхната специализация и усъвършенстване;
- ж) да спазват академичния морал, който изисква да се дискутират идеи, да се прилагат аргументи и теоретични обяснения.

Раздел II.

Конфликт на интереси и антикорупционно поведение

Чл. 6. (1) Служителите в ЦЛПФ – БАН не допускат поведение, което ги въвлича в корупция и противодействат на такива прояви и на други неправомерни действия.

(2) Служителите на ЦЛПФ – БАН не допускат да бъдат поставени в икономическа или друга зависимост, както и да искат и да приемат каквито и да е облаги или други ползи, които могат да повлияят на изпълнението на служебните им задължения.

(3) Служителите не могат да приемат подаръци или облаги за извършване на работа, която влиза в служебните им задължения, нито да извършват дейност извън тяхната компетентност.

(4) Служителите на ЦЛПФ – БАН не приемат облага или обещание за облага, заради които да упражняват влияние при вземане на решение от други лица във връзка с изпълнение на служебните им задължения.

(5) Служителите не посредничат за получаване от другия на облага, за да бъде извършено или да не бъде извършено действие по служба.

Чл. 7. Служителите в ЦЛПФ – БАН не могат да извършват дейност в частен интерес, която е в нарушение на глава осма от Закон за противодействие на корупцията.

Чл. 8. (1) Служителите в ЦЛПФ – БАН са длъжни да докладват на прекия си ръководител и/ или до по-висшестоящ орган за станали им известни данни за корупция или за конфликт на интереси.

(2) При възлагането на служебна задача, чието изпълнение може да доведе до конфликт между служебните му задължения и неговите частни интереси, служителят на ЦЛПФ – БАН следва да си направи самоотвод и своевременно да уведоми своя ръководител.

Чл. 9. Информация, станала известна на служители на ЦЛПФ по силата на служебното положение, не може да се използва от тях в личен интерес или в интерес на свързани лица, през цялото време докато заемат длъжност в ЦЛПФ, както и след прекратяване на трудовото правоотношение.

Раздел III.

Лично поведение на служителите на ЦЛПФ – БАН в обществото

Чл. 10. При изпълнение на служебните си задължения и в обществения живот, служителят на ЦЛПФ – БАН следва поведение, което е съвместимо с добрите нрави и не уронва престижа на академията.

Чл. 11. Служителят на ЦЛПФ – БАН не може да използва служебното си положение с цел получаване на неследващи се облаги за него или свързани с него лица.

Чл. 12. Служителят на ЦЛПФ – БАН не трябва да изразява лично мнение по обществени или служебни въпроси по начин, който би могъл да се тълкува като официална позиция на Ръководството на БАН и/ или Ръководството на ЦЛПФ.

Чл. 13. Служителят на ЦЛПФ – БАН не допуска дискриминация, основана на пол, раса, език, религия, образование и убеждения, политическа принадлежност, мнение, национален или социален произход, етническа принадлежност, здравословно състояние, възраст, сексуална ориентация, лично и обществено положение, имуществено състояние или на всякакви други принципи, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна.

Чл. 14. Служителят на ЦЛПФ – БАН отговаря на поставени въпроси съобразно функциите, които изпълнява, като при необходимост ги пренасочва към друг служител, притежаващ съответната компетентност.

Раздел IV.

Взаимоотношения между служителите на ЦЛПФ – БАН и служителите на ръководни длъжности в ЦЛПФ

Чл. 15. Служителят на ЦЛПФ – БАН е длъжен да спазва служебната йерархия и стриктно да изпълнява актовете и заповедите на ръководните органи на академията и на ЦЛПФ.

Чл. 16. Ръководителят е отговорен за заповедите, които издава, за тяхното изпълнение и последствията от тях.

Чл. 17. Ръководителят е пример за професионална, безпристрастна и ефективна дейност и насърчава коректното изпълнение на професионалните задължения на своите подчинени посредством съвет, даване на насоки или предприемане на други подходящи корективни мерки.

Чл. 18. Ръководителят е длъжен да осигури на служителя необходимите условия за изпълнение на служебните му задължения, както и за повишаване на неговата квалификация или преквалификация и за неговото професионално израстване.

Чл. 19. Служителят на ЦЛПФ – БАН изпълнява добросъвестно всички законосъобразни актове и заповеди на своите ръководители.

Чл. 20. Служителят на ЦЛПФ – БАН не трябва да изпълнява заповед, нареждаща му да извърши явно незаконни действия. Ако счита, че дадена заповед е такава, той трябва да докладва писмено мнението си пред органа, който я е издал и/ или пред по-висшестоящ орган.

Чл. 21. Служителят е длъжен да докладва на ръководителя си и/ или на по-висшестоящ орган всички административни слабости, пропуски и нарушения, които според него създават предпоставки за корупция, измами и нередности.

Раздел V.

Взаимоотношения между служителите на ЦЛПФ – БАН

Чл. 22. Служителят на ЦЛПФ – БАН оказва професионална помощ на колегите си при изпълнение на служебните задачи в рамките на своята компетентност.

Чл. 23. В отношенията между служителите на ЦЛПФ – БАН не се допускат никакви форми на дискриминация.

Чл. 24. В отношенията с колегите си служителят на ЦЛПФ – БАН проявява уважение, коректност и колегиалност, като не допуска поведение, което накърнява достойнството и правата на отделната личност.

Чл. 25. Когато противоречията между колеги не могат да бъдат разрешени от самите тях, те търсят съдействието на непосредствения си ръководител.

Раздел VI.

Права на служителите на ЦЛПФ - БАН

Чл. 26. Служителят на ЦЛПФ – БАН има право на работна среда, позволяваща пълна изява на неговите способности, свободна от всякаква форма на тормоз, нетолерантност и дискриминация.

Чл. 27. В дисциплинарно производство, образувано срещу него, служителят на ЦЛПФ има право на пълно, обективно и всестранно разследване.

Чл. 28. Служителят на ЦЛПФ – БАН не може да бъде санкциониран поради факта, че е докладвал за случай на нарушение на професионалната етика, освен ако подобен акт не се окаже злонамерен или неоснователен.

Чл. 29. Служителят на ЦЛПФ – БАН има право на точно и обективно оценяване.

Глава трета.

АКАДЕМИЧНА ЕТИКА

Чл. 30. Учените на ЦЛПФ – БАН трябва да спазват изискванията за осъществяване на ефективна научна дейност, насочени към задълбочено всестранно изследване и установяване на обективната истина и за постигане на убедително, трайно, ново познание или обновяване и обогатяване на знанието за изследвания обект. Учените следва да се стремят към аргументирано доказване на поддържаните от тях хипотези, изводи и заключения, получени в резултат на изследователската им дейност.

Чл. 31. Учените трябва да уважават и отразяват чуждия принос и приоритет на предшестващите изследователи, които са работили в тяхната научна област. Не се допуска, под каквато и да е форма, присвояване на чужди научни постижения, издаване или използване под свое име или под псевдоним на чуждо произведение на науката или значителна част от такова произведение (плагиатство), присвояването на чужди идеи, фалшифицирането на чужди трудове, на данни и др.

Чл. 32. (1) Авторите на научни публикации носят морална отговорност за научната достоверност на същите. Към нарушения на академичната етика спадат:

а) Фабрикуване на несъществуващи резултати и данни и тяхното докладване и/или публикуване като реално получени;

б) Различни форми на фалшификация, които включват:

1. неправомерно манипулиране на научно-изследователски процедури и/или оборудване с цел получаване на по-добри от реалните резултати;

2. умишлена промяна и/или пропускане на данни или факти;

3. подправяне на фигури, таблици или графики;

4. прибавяне на несъществуващи цитати и публикации в атестации, отчети и др.;

5. цитиране на публикация, която няма общо с текста и темата на цитиращата статия;

6. включване на невярна информация в автобиография;

в) Плагиатство, което се изразява в присвояване на части от трудове, идеи, анализи, фигури или резултати, създадени или получени от други учени, и тяхното докладване и/или публикуване като свои, без да се споменават първоизточниците.

(2) Учените не позволяват стремежът за нови, собствени научни достижения и постигане на признание от научната общност и от обществото, да ги противопоставят на общите интереси, основани на авторитета на науката, академичната автономия и уважението на личността.

(3) При съвместно извършвана научно-изследователска дейност се определя реалният принос на всеки изследовател, съобразно извършената от него работа.

(4) Лица, които могат да се посочат като съавтори, са тези, които имат значителен принос за провеждането на изследването, за получаването, анализирането и тълкуването на резултатите или за написване на ръкописа, ако са дали съгласието си за публикацията.

(5) Подкрепата, оказана на учен от други звена и лица, които не са били пряко ангажирани в публикационната му изява, от членове на ръководството на ЦЛПФ, следва да се отразява в бележка за изказване на благодарност, а не с включване в списъка на съавторите му.

Чл. 33. (1) Учените използват научната дискусия при съвременните условия и организация на научната дейност, която често се осъществява от колектив от учени, които изследват съвместно дадена проблематика.

(2) Значимостта на тезите и предлаганите изводи не се определя от заеманата длъжност или научните степени на авторите, а от силата на научните им доводи. Тезите се оценяват на базата на универсални критерии за научност, установени чрез консенсус от научната общност.

(3) Наличието на безпристрастна и обективна оценка е неизменно морално изискване към научната общност. Прояви на завист, недоброжелателност и др. подобни са несъвместими с академичната етика.

(4) В дискуссионни ситуации са недопустими всякакви форми на злоупотреба, като отпращане на заплахи, оказване на психологически натиск или физическо насилие, неправомерни квалификации и др.

(5) Констатирането на отклонения от изискванията на академичната етика и осъществяването на недобросъвестна научна дейност е основание за отрицателна морална оценка от съответния научен колектив или от научната общност.

Чл. 34. Рецензентската практика трябва да бъде подчинена на изискванията на морала. Рецензиите следва да се основават единствено на преценката на реалните обективни качества, като не се спестяват както постиженията и достойнствата, така и недостатъците на реализирания труд. Рецензиите не бива да преследват злепоставяне на автора, водено от предубеждения или негативни личностни настроения. Рецензиите следва да подкрепят позитивните научни търсения и да не възпрепятстват, чрез неправомерен негативизъм, научния процес.

Чл. 35. Участието на учените в конкурси за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности, за разработване на проекти, за разпределение на субсидии и други, трябва да се основава на обективно и безпристрастно прилагане на установените критерии.

Чл. 36. Учените имат морален ангажимент към социалната отговорност на науката пред обществото и особено за хуманното използване на техните научни постижения.

Чл. 37. Учените популяризират научни факти чрез доклади, дискусии и беседи в широкото медийно пространство. Представянето на научна информация става по разбираем и истинен начин, без да се манипулира мнението на неспециалисти и без внушения в определени насоки, основани на доверието в експертността на научния работник.

Глава четвърта. МЕРКИ ПО ПРИЛАГАНЕТО

Чл. 38. Съществена част от етичното поведение е запазване на поверителността по отношение на търговските тайни и конфиденциалната информация основно, но не само свързани със защитата на правата на интелектуална собственост в ЦЛПФ – БАН. Служителите на ЦЛПФ – БАН и страните по договори с ЦЛПФ – БАН защитават конфиденциалната информация, като не я разпространяват, публикуват, използват или разкриват, освен доколкото е необходимо за изпълнение на дейностите по съответния договор или доколкото им е разрешено.

Чл. 39. Правилата на поведение, съдържащи се в настоящия кодекс, са неизменна част от ежедневната дейност на служителите на ЦЛПФ – БАН, съобразно тяхната функционална компетентност. Етичният кодекс подлежи на задължително спазване от всички служители на ЦЛПФ – БАН, като всяко нарушение на установените с него правила ще бъде разглеждано като

основание за търсене на дисциплинарна отговорност и налагане на дисциплинарни наказания по раздел III на глава девета от Кодекса на труда.

Чл. 40. При постъпване на работа в ЦЛПФ всички учени, специалисти, служители и докторанти приемат и се съгласяват с правилата на настоящия Етичен кодекс.

Чл. 41. Етичният кодекс следва да се доведе до знанието на всички учени, специалисти, служители и докторанти в ЦЛПФ заедно с останалите нормативни документи за безопасност на труда, като това се удостоверява лично чрез подпис.

Чл. 42. Общото събрание на учените в ЦЛПФ избира чрез явно гласуване с обикновено мнозинство членовете на Комисия по академична етика (КАЕ) в състав от трима потвърдили съгласието си учени на основна работа в ЦЛПФ.

Чл. 43. КАЕ е независим орган, чийто статут се определя с настоящия Етичен кодекс на ЦЛПФ. Комисията следи за спазването на правилата и нормите на Етичния кодекс.

Чл. 44. КАЕ избира свой председател и определя правилата, регламентиращи организационното ѝ функциониране.

Чл. 45. Мандатът на Комисията по академична етика (КАЕ) и на нейния председател е 4 години. Участието в КАЕ може да бъде удължавано само еднократно.

Чл. 46. КАЕ приема за разглеждане сигнали за нарушение на Етичния кодекс само в писмен вид. Право на сигнали и жалби, както и на лична защита имат всички учени, специалисти, служители и докторанти в ЦЛПФ.

Чл. 47. КАЕ взема решенията си и изготвя препоръките си само при наличие на мнозинство.

Чл. 48. При доказани случаи на нарушения на академичната етика КАЕ информира в писмена форма Директорския съвет и директора на ЦЛПФ за търсене на дисциплинарна отговорност.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. Нормите на настоящия кодекс са задължителна част от трудовоправните задължения на служителите в ЦЛПФ – БАН.

§ 2. Служителите на ЦЛПФ – БАН са длъжни да спазват разпоредбите на настоящия кодекс и във връзка с това да се информират за поправки и изменения на неговите разпоредби.

§ 3. При първоначално встъпване в длъжност, отговорник „Човешки ресурси“ в ЦЛПФ е длъжен да запознае лицето с разпоредбите на този кодекс в 7-дневен срок от встъпването.

§ 4. Етичният кодекс е приет от Директорски съвет на ЦЛПФ, състоял се на 29 юли 2026г., на основание чл. 7, ал. 1, т. 16 и чл. 11 от Закона за финансовото управление и контрол в публичния сектор, § 7 от Преходните и заключителни разпоредби на Етичния кодекс на служителите в Българска академия на науките и е част от системата за вътрешен контрол в ЦЛПФ.

§ 5. За неуредените в този кодекс случаи се прилагат разпоредбите на Закона за финансовото управление и контрол в публичния сектор, Кодекса на труда, Закона за БАН, Устава на БАН и вътрешните общоакадемични актове.

§ 6. За целите на този кодекс, понятията “свързани лица” и “частен интерес” имат смисъла и съдържанието, посочени в Закона за противодействие на корупцията.

§ 7. Изменения и допълнения на настоящия кодекс се извършват по реда на неговото приемане.

§ 8. Настоящият Етичен кодекс влиза в сила от датата на приемането му.